

Koncepcja uniwersytetu europejskiego czerpie z dwóch zasobów. Po pierwsze, wyrasta z wieloletniego kolekcjonowania doświadczeń z realizacji programów europejskich i analizy krytyki, której doświadczały. Po wtóre, scala dwa nurty propozycji opracowanych w rektorskich konferencjach we Francji i Niemczech.

Uniwersytety europejskie

Geneza koncepcji i status quo

■ Tomasz Szapiro

Nieco w cieniu Narodowego Kongresu Nauki we wrześniu 2017 r. pozostało przemówienie Emmanuela Macrona na Uniwersytecie Sorbony. Prezydent Francji otwiera je słowami: „Przyszłem rozmawiać z wami o Europie. Ktoś powie: znowu? Nie przestanie o niej mówić, bo to o Europę dzisiaj toczy się nasza walka. Europa to nasza historia, nasza tożsamość, nasz horyzont, to co nas chroni i tworzy przyszłość...”. W zręcznym nawiązaniu do ponad 750-letniej tożsamości Sorbony i jej założyciela Roberta de Sorbon padają słowa: „Europa to idea przez wiele stuleci budowana przez pionierów, optymistów i wizjonerów, i zawsze to my ją mamy określać na nowo. Ale idee, które nas niosą i poprawiają ludzkie życie, są kruche. A Europa będzie żywa tylko dzięki idei, którą w niej widzimy. Powinniśmy sprawić, by żyła, uczynić ją lepszą i mocniejszą, nie trwać w formach ukształtowanych przez okoliczności historyczne. Formy te mogą się zmieniać, ale idea pozostaje wraz z naszymi aspiracjami”.

Przemówienie utrzymane w tonacji, którą we frazeologii korporacyjnej nazywano by motywacyjną, wynikało z dostrzeżenia zagrożeń dla Europy (zakamuflowanych jako owe „formy ukształtowane przez okoliczności historyczne”). Były one tak oczywiste, że Emmanuel Macron ich nie wymieniał, lecz wskazywał na zobowiązanie do działań i ich kierunki. W obszarze interesującym czytelnika „Forum Akademickiego” padły słowa: „Wierzę, że musimy stworzyć Uniwersytety Europejskie – sieci uniwersytetów rozprzestrzenio-

nych w Europie, w których studia każdego studenta oznaczają naukę także za granicą, w co najmniej dwóch językach. (...) Naszym celem powinniśmy uczynić utworzenie co najmniej dwudziestu Europejskich Uniwersytetów do roku 2024. Jednak musimy pierwsze z nich zacząć ustanawiać już w przyszłym roku akademickim, razem z rzeczywistymi europejskimi semestrami i realnymi europejskimi dyplomami”. Przemówienie Macrona nie mogło przejść bez echa. Chwilę przed wakacjami zaprzysiężony na prezydenta Republiki Francuskiej (14 maja 2017), chwilę po wakacjach (26 września 2017) wygłosił przemówienie ideowe – a więc rodzaj *credo* – i zarazem programowe. Końcowa deklaracja polityczna: „w pierwszym rzędzie czynię tu propozycję nowego partnerstwa Niemcom” – oznaczała, że wymiar ideowy nie był jedynie wyrazem dostosowania się do okazjonalnej akademickiej stylistyki Sorbony.

Natomiast z perspektywy tylko i aż roku można ocenić, że w polskiej przestrzeni komunikacji społecznej wątek uniwersytecki przeszedł niedostrzeżony, mimo że dynamicznie toczył się proces przygotowywania rekonstrukcji systemu polskiego szkolnictwa wyższego. Proces, którego punktem wyjścia były również zjawiska „uksztaltowane przez okoliczności historyczne”, i brak zgody na ten *status quo* przedstawiony na Kongresie Nauki Polskiej w przywołaniach zapoznanej niezależnej ekspertyzy zespołu ekspertów Obywateli Nauki pod kierunkiem prof. Georga Wincklera, która obudziła demony niepokoju. Wtedy, na Kongresie, poznaliśmy pierwszy projekt ustawy.

Kto chciał, mógł i wierzył w sensowność takiej postawy, zajmował się tym przez ten rok. W pewnym rozumieniu, równoległe do – i niezależnie od – prac nad programem Europejskich Uniwersytetów Macrona.

Nie należy podejrzewać, że prezydent Macron, nudząc się w czasie wakacji po wyborze, opracował koncepcję uniwersytetu europejskiego. Ta koncepcja czerpie z dwóch zasobów. Po pierwsze, wyrasta z wieloletniego kolekcjonowania doświadczeń z realizacji programów europejskich i analizy krytyki, której doświadczały. Po wtóre, scala dwa nurty propozycji opracowanych w rektorskich konferencjach we Francji (Conférence des Présidents d'Université – CPU, <http://www.cpu.fr/>) i w Niemczech (Die Hochschulrektorenkonferenz – HRK, <https://www.hrk.de/>) i dyskutowanych w zespole ekspertów z udziałem przedstawicieli Prezydium KRASP (profesorowie Wiesław Banyś, Stanisław Bielecki, Andrzej Kraśniewski oraz niżej podpisany, wspierani przez pracowników Biura KRASP i współpracowników). Wątek pierwszy, krytyczny – biurokratyzacja, dublowanie przedsięwzięć, przewaga wymogów administracyjnych nad merytorycznymi, niska skuteczność itp. – ma szeroką literaturę, dlatego ten tekst skupia się na wątku drugim, na ideach, które legły u podstaw koncepcji macronowskiej.

Wczesna koncepcja uniwersytetów europejskich

Conférence des Présidents d'Université (CPU) przedstawiła efekt wcześniejszych prac w roboczym dokumencie

European universities – CPU proposal. Określał on jako cel projektu zbudowanie żywych, trwałych, mocnych relacji ograniczonej liczby europejskich instytucji szkolnictwa wyższego głównie przez wyznaczenie pola współpracy w kształceniu i badaniach oraz stworzenie silnej zachęty do tworzenia sformalizowanych związków 4–6 partnerów. Miały one umacniać powiązanie kształcenia i badań dzięki programom i planom nauczania bazującym na świadomości znaczenia badań naukowych oraz przedsiębiorczości i innowacji, wykorzystaniu osiągnięć programu Horyzont 2020, wreszcie – mobilności naukowców wykorzystanej także do umacniania tych związków. Projekt zakładał włączenie kształcenia ustawicznego, wzmocnienie więzi międzyinstytucjonalnych partnerów, tworzenie i wykorzystanie platform usług wspólnych i wzmacnianie synergii.

Projekt nie zakładał sztywnego schematu organizacyjnego, lecz postulował stworzenie zestawu kryteriów (takich jak zdolność do tworzenia innowacyjnych programów kształcenia i nowych form nauczania, wysoka jakość efektów działań, doskonałość instytucji), czytelne wskazanie procesu integracji poprzez wspólne programy, stopnie oraz projekty badań i rozwoju oraz zdolność wpływania w skali europejskiej na społeczeństwo, gospodarkę, technologię i naukę. Programy nauczania powinny zakładać międzynarodową mobilność studentów i znajomość obcych języków.

Za założeniami idcowymi szły założenia organizacyjne. Przewidywały one utworzenie w roku 2018 projektu European Universities Initiative w celu wyłonienia i wsparcia związków instytucji tworzących uniwersytety europejskie na podstawie rekomendacji międzynarodowego jury i funkcjonujących w trybie konkursowym zgodnie z zarządczą strukturą wzorowaną na strukturze European Research Council (ERC). Finansowanie miałoby wzmacniać tworzenie i trwałe funkcjonowanie uniwersytetów europejskich np. dzięki mechanizmom kapitału żelaznego itp. Miałoby ono również uwzględniać bodźce motywacyjne w postaci okresów przygotowawczych.

Dokument zakłada oddolną inicjatywę w procesie wyłaniania uniwersytetów europejskich, których zasadnicze finansowanie spoczywa na barkach państw członkowskich oraz rekomenduje wykorzystanie istniejących partnerstw akademickich w pilotażu 2018 roku, wskazując w tym kontekście na kapitał doświadczeń procesu bolońskiego.

Koncepcja zdecentralizowanej doskonałości

Początkowo równolegle powstawała koncepcja zaproponowana przez niemiecką konferencję rektorów IIRK. Dokument *Distributed Excellence* tej konferencji nie uchylał się od odnotowania niepowodzeń wcześniejszych przedsięwzięć. Wskazywał, że nie udało się pokonać różnicowania efektywności prowadzenia badań w systemach narodowych, że tylko Wielka Brytania miała uczelnie, które przewodziły w globalnych rankingach uczelni badawczych, mimo że szeroka grupa uczelni europejskich osiągała sukcesy w pewnych obszarach badań. Nieciekawie prezentowały się też wnioski ogólne: tzw. The Excellence Initiative nie doprowadziła do utworzenia planowanej struktury niewielkiej liczby globalnie docenianych uczelni. Doceniane są podmioty wcześniej rozpoznawane. Potwierdzała to analiza przyznanych

w Niemczech grantów ERC w latach istnienia tego projektu (2011–2017). Ponad 40 uniwersytetów otrzymało co najmniej jeden grant ERC, ale żaden nie osiągnął poziomu Uniwersytetu w Monachium (około 70–80 beneficjentów grantu ERC).

Dokument *Distributed Excellence* już w grudniu 2017 proponował ucywienie z koncepcji zdecentralizowanej doskonałości podstawowej zasady europejskich systemów kształcenia na poziomie wyższym i zarazem etykiety zdolnej do opisania celów przyszłej polityki. Owym politycznym celem zdecentralizowanej doskonałości jest funkcjonowanie w Unii stabilnego i silnego systemu nauki i szkolnictwa wyższego wyrastającego ze wszystkich europejskich regionów i dopuszczającego ich konkurowanie w sytuacji występowania różnic rozwojowych, które wynikają z okoliczności historycznych, różnic w punktach wyjścia oraz w potencjale badawczym i edukacyjnym.

Rys. Sławomir Makal

Koncepcja powiązań terytorialnych

Francusko-niemiecka koncepcja powiązań terytorialnych, scalająca równolegle prowadzone prace, powstawała od września 2017 r. już we współpracy z polską KRASP. Jej istotą było pokonanie dylematu uchwyconego w metaforze wspierania latarni morskich (nielicznych uczelni o potwierdzonej doskonałości) albo/i wspierania mrowisk (wielu uczelni wybijających się na doskonałość). Wizja powiązań terytorialnych odpowiadała na rozczerwanie związane z dublowaniem projektów, wdrożeniami realizującymi cele na zbyt niskim poziomie skuteczności, ale także pozostawianiem poza burzą jednostek niespełniających wyśrubowanych, lecz nie zawsze adekwatnych, kryteriów dostępu do funduszy europejskich. W listopadzie 2017 został skierowany do czołowych instytucji akademickich dokument *Territorial Connections – Proposal for an European Program to Work in Favor of Ecosystems* w celu uzyskaniu wsparcia dla takiej wizji tworzenia innowacji. Powiązania terytorialne miały funkcjonować jako ekosystemy instytucjonalizujące trójkąt „badania-nauczanie-innowacje”, w procesach konkurencji lub współpracy regionów o podobnych profilach. Ekosystemy mogłyby tworzyć podmioty wybrane spośród uprawnionych do wsparcia w ramach funduszy europejskiej spójności. „Sercem” tych ekosystemów miały być uniwersytety, przedsiębiorstwa i nieakademickie instytucje naukowe. Dokument przewidywał powiązania co najmniej trzech oddległych od siebie podmiotów w regionie, w Europie, a nawet globalnie, zróżnicowaną skalę projektów – od wielkich, wspólnych projektów uniwersyteckich z możliwym udziałem innych podmiotów, po projekty mniejsze, np. szkoły doktorskie – a także możliwość włączania średniej wielkości przedsiębiorstw w finansowanie.

Dwa miesiące po przemówieniu Emmanuela Macrona kolejny dokument (wersja szesnasta!), już wspólnie sygnowany przez trzy konferencje, konstytuował powiązania terytorialne jako nowe działanie integrujące przyszły program ramowy w zakresie badań i innowacji „Horyzont Europa” (krótko przywoływany akronimem F9), uwzględniając krajowe inteligentne specjalizacje (KIS). Skonsumowano metaforę latarni morskich (francuskie uniwersytety europejskie) i metaforę mrowiska (niemiecka doskonałość rozproszona).

Ten dokument przedstawiał dokonanie „skokowego przełomu w badaniach skutkujących innowacjami” jako cel, a powiązania jako instrument prowadzący do uzyskania tego prze-

łomu. Jako głównych aktorów definiował uczelnie w sferze nauki oraz przedsiębiorstwa jako liderów rozwojowych wdrożeń, modeli biznesowych oraz umiędzynarodowienia. Dokument podkreślał rolę łączenia badań i kształcenia, badań i innowacji oraz innowacji i kształcenia, i konieczność dostrzegania w projektach wspierania tych połączeń. Wnioski dokumentu podkreślały konieczność doskonalenia wspólnego terytorialnego rozwoju i zarządzania. Wskazywały, że efektem będzie proinnowacyjny ekosystem ekosystemów, równoważący zaangażowanie środowisk akademickich i gospodarczych.

Konferencje rektorów zakładały przedstawienie Stowarzyszeniu EUA materiału do konsultacji z innymi konferencjami, a następnie z Parlamentem Europejskim i Komisją Europejską. Koncepcja konsumowała zamiar tworzenia około dwudziestu sieci złożonych z kilku uczelni, popierała szybki pilotaż w 2018 i wyłonienie pięciu uniwersytetów już w 2020 roku (Pilotaż mógłby obejmować wspólne programy kształcenia na dowolnym stopniu i kształcenia ustawicznego, współdzielenie infrastruktury i obszarów funkcjonalnych. Uniwersytet europejski, rozumiany w tym dokumencie jako instytucja integrująca kształcenie na poziomie wyższym, badania oraz kreowanie innowacji mógłby być zorganizowany ponadterytorialnie, tematycznie – energia, zdrowie itp. – lub transwersalnie, np. politechniki). Koncepcja postulowała też pilne przeprowadzenie konsultacji i akredytację programów nauczania wedle dobrych praktyk The European Quality Assurance Register (EQAR), The European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) oraz The European Consortium for Accreditation (ECA).

Omawiany dokument znalazł odbicie we wspólnej deklaracji z 18 maja 2018 r. trzech konferencji rektorskich zatytułowanej *Living Up to the Significance of Universities for the Future of the EU*. Deklarację otwierało określenie celów i zadań uniwersytetów europejskich w tworzeniu wartości europejskich. Kolejny wątek deklaracji upatrywał w zdecentralizowanej doskonałości frontowych badań naukowych konstytutywną cechą systemów szkolnictwa wyższego w Europie. Centralną część deklaracji stanowiło przedstawienie francuskiej koncepcji *European Universities* – uniwersyteckich sieci doskonałości, skoordynowanej z niemiecką koncepcją *Territorial Connections* wspierającą uniwersytety w pełnieniu roli ośrodków regionalnych centrów ekosystemów innowacji oraz rozdział poświęcony rozwojowi mniej konkurencyjnych systemów nauki i szkolnictwa wyższego.

Koncepcja Komisji Europejskiej. Wdrażanie. Finanse

Uniwersytetami europejskimi od początku lutego 2018 roku zajmuje się wydzielona jednostka Komisji Europejskiej (Unit for Higher Education), która powołała Grupę Konsultacyjną (pięćdziesięciu przedstawicieli uczelni wyższych i organizacji studenckich) oraz Grupę Ekspertów Ad-hoc (przedstawiciele wszystkich państw członkowskich). W obecnej fazie prac jej celem jest nadanie koncepcji prezydenta Macrona i propozycjom konferencji rektorskich, EUA oraz innych konsultowanych podmiotów struktury projektu. Na comiesięcznych spotkaniach grupy ekspertów prezentowane są kolejne wersje dokumentów. Ich struktura jest naturalna – uzgodnieniom i uszczegółowieniom podlega koncepcja ogólna oraz kryteria uczestnictwa. Koncepcja ogólna uwzględnia genezę projektu, cele i zasady ogólne, wizję uniwersytetu europejskiego w latach 2025/2030, formułę pilotażu oraz rolę organizacji tworzących uniwersytet. Szczegóły dotyczą kryteriów, ich struktury i wagi oraz korekt terminarza. W czerwcu 2018 podjęto prace związane ze stworzeniem grupy ekspertów, którzy wyselekcjonują pilotażowe projekty i rekomendują je do finansowania.

Szczególnie istotnym kontekstem wdrożenia jest kwestia w niewielkim stopniu poruszana w dokumentach, a mianowicie przyszły budżet na badania naukowe. Przyjrzyjmy się w pewnym uproszczeniu tej kwestii. W pierwszym przybliżeniu (utrzymanie dotychczasowych zasad) kontekst Brexitu oznacza liczenie się ze zmniejszeniem budżetu unijnego, i w konsekwencji – problem partycypacji krajów członkowskich w tym budżecie. Ponieważ mało prawdopodobne jest równe lub proporcjonalne pomniejszenie budżetów każdego kraju, więc otwiera się tu pole trudnych negocjacji. Jednak obecny bardzo dynamiczny rozwój innowacji w krajach Dalekiego Wschodu oraz przodownictwo USA na tym froncie stawiają pod znakiem zapytania dopuszczalność europejskiej strategii stagnacyjnej w finansowaniu szkolnictwa i badań. To może być droga do marginalizacji Europy w otoczeniu globalnym. Dlatego w Europie przymierzano się do podwojenia obecnego budżetu i dokonania radykalnego przeskoku (*quantum leap*) w efektywności badań naukowych. Obecnie wydaje się realna szansa powiększenia budżetu na badania o 25%. Jednocześnie niemal pewna wydaje się rekonstrukcja systemu alokowania tych środków na kraje członkowskie. Można przyjąć, że dotychczasowy poziom budżetowania nauki (czyli poziom stagnacyjny) będzie

poddany niewielkim korektom eliminującym patologię i podtrzymującym toczące się projekty. Zbyt wysokie jest ryzyko niepożądanych skutków radykalnego odcinania podmiotów naukowych od środków na badania. Pytanie główne dotyczy jednak wykorzystania dodatkowego zastrzyku finansowania, owych 25%. W tym kontekście w tworzeniu uniwersytetów europejskich można widzieć budowę korekty obecnego systemu finansowania badań naukowych poprzez skierowanie dodatkowych środków na prowadzone przez nie badania.

Grupa ekspercka kładzie nacisk na trzy mechanizmy wymagające wdrożenia. Pierwszy to konkurencyjność uczelni, drugi to osiągnięcie w przyszłości zdolności do pełnienia roli wzorca dla innych uczelni, wreszcie trzeci to integracja ponad granicami narodowymi i wewnętrznymi podziałami grupowymi (studenci – pracownicy akademicki – administracja). Mają to zapewnić: wspólny model zarządzania, wspólne wizje funkcjonowania w trójkącie badania – studia – innowacje w długim horyzoncie i Europejski Statut, dokładniej – Statut Uniwersytetu Europejskiego. Ma to zapewnić spójność dokumentów wyjściowych. Konkretne wagi muszą promować te kryteria, które składają się do wyboru przedsięwzięć prowadzących do ogólnych celów. Takie są ramy funkcjonowania naszego przedstawiciela w tej grupie. To wyznacza zręby strategii negocjacji – walczyć o cele stwarzające nam szansę, a w procedurach pilnować zgodności kryteriów i ich wag z wywalczonymi celami.

Z tego punktu widzenia centralnym pytaniem, od początku artykułowanym przez polskie instytucje, jest pytanie o warunki uczestnictwa w Uniwersytecie Europejskim. Przepominanie, że kryteria oceny dosko-

nałości i potencjału do doprowadzenia do skokowych zmian są bardzo trudne do zdefiniowania, mogą wykluczyć znaczący potencjał naukowy i doprowadzić do podziałów zagrażających spójności Unii Europejskiej.

Polskę reprezentują w tych pracach przedstawiciele Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, którzy od kilku miesięcy konsultują te dokumenty także z przedstawicielami KRASP, zwykle po dyskusji uwzględniając wniesione propozycje i uwagi szczegółowe. W kwietniu 2018 r., z inicjatywy KRASP, przedstawicielem MNiSW udało się w negocjacjach doprowadzić do rozbudowy sfery celów o inkluzywność Uniwersytetu Europejskiego (rozumianą jako otwarcie na partnerów sprzyjających realizacji celów) oraz o sprawność rozumianą jako eliminację marnotrawstwa europejskiego kapitału ludzkiego, wreszcie o jego społeczną odpowiedzialność zwłaszcza za spójność Europy. Te bardzo ogólne sformułowania są dobrym punktem wyjścia do argumentowania w dyskusjach o kryteriach i wagach, tak by polskie podmioty nie znalazły się poza burzą. Batalia trwa.

Obok nurtu działań oficjalnych reprezentantów polskiej wspólnoty akademickiej warto odnotować ważne inicjatywy oddolne. Na różnym etapie instytucjonalizacji są już projekty trzech sieci uczelni z udziałem Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Politechniki Warszawskiej. Te dwa nurty w oczywisty sposób się wspierają. Istniejące porozumienia umacniają pozycję w negocjacjach naszych przedstawicieli, a negocjacje prowadzą do lepszych dla nas warunków funkcjonowania tworzonej sieci.

Reasumpcja

Celem nadrzędnym koncepcji uniwersytetu europejskiego jest prze-

skok jakościowy w prowadzonych na uczelniach badaniach i wdrożeniach otrzymanych przez nie wyników naukowych dzięki umocnieniu powiązań z otoczeniem gospodarczym. W tym celu desygnowane będą dodatkowe znaczące środki dla instytucjonalnie przeorganizowanych nośników „zdecentralizowanej doskonałości”. Prace wokół tej koncepcji przyspieszyły z początkiem roku 2018. Wykorzystują one wynik krytycznej analizy wcześniejszych programów unijnych. Ważnym elementem koncepcji jest powiązanie badań i wdrożeń ich wyników z procesem kształcenia. Zakłada się inwestowanie w elitarne podmioty akademickie i ich ekosystemy, twardo pozostawiając pozostałym strategię naśladownictwa. Ryzyko koncepcji wynika z zagrożenia marnotrawstwem kapitału ludzkiego w instytucjach, które nie znajdują finansowania rozwoju w tym systemie, wyhamowanie rozwoju koncepcji i utrwalenie się przejściowych rozwiązań, wreszcie – hamująca rolę może odegrać czas wymagany do opracowania programów kształcenia, zatwierdzenie regulacji wewnętrznych itp.

Strategia dla nas wydaje się oczywista. Wymaga ona naszego udziału w tworzeniu ogólnych dokumentów (od celów po kryteria i wagi), w promocji tematu na polskich uczelniach i zbudowania lepszej ich widoczności w otoczeniu europejskim (pozyskanie silnych partnerów) oraz w promocji wizytówek naukowych instytucji badawczych i szkolnictwa wyższego. Uczelnie nie mogą bezkarnie pozostać obojętne wobec opisanego tu procesu.

Prof. dr hab. **Tomasz Szapiro**,
ekonomista, prof. zw. Szkoły Głównej
Handlowej w Warszawie; w kadencji 2012-
2016 rektor SGH.

Zapowiedzi konferencji naukowych

20-22 WRZEŚNIA. USTRŃ.

Systemy gospodarcze i ich ewolucja. Systemowe uwarunkowania roli państwa we współczesnej gospodarce

Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego: prof. dr hab. Stanisław Swadźba. Organizator: Zakład Systemów Gospodarczych UE w Katowicach. Kontakt: tel.: 32 257 72 50, E-mail: zaklads@ue.katowice.pl.

24-26 WRZEŚNIA 2018. KATOWICE.

Public relations – sztuka skutecznej komunikacji w teorii i praktyce

Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego: prof. dr hab. Jerzy Gołuchowski. Organizator: Katedra Zarządzania Publicznego i Nauk Społecznych UE w Katowicach. Współorganizatorzy: Katedra Inżynierii Wiedzy, Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach, Akademia Muzyczna w Katowicach. Kontakt: tel.: 32 257 75 00, E-mail: pr_forum@ue.katowice.pl.

24-25 WRZEŚNIA 2018. KATOWICE.

Budowanie łańcuchów dostaw jutra

Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego: dr Piotr Hanus. Komitet Organizacyjny: dr Krzysztof Niestrój, dr inż. Marcin Światała, mgr Krzysztof Zowada. Organizator: Katedra Logistyki Ekonomicznej UE w Katowicach. Kontakt: tel.: 32 257 73 01, e-mail: katedra.le@ue.katowice.pl.

24-25 WRZEŚNIA 2018. WARSZAWA.

XIV Międzynarodowa konferencja pt. Mobilność i europejska przestrzeń transportowa. Eurotrans 2018

Organizator: Katedra Transportu Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie oraz Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług Uniwersytetu Szczecińskiego. Przewodniczący komitetu naukowego: prof. dr hab. Bogusław Liberadzki. Kontakt: tel.: (22) 564-73-14, e-mail: ka-tran@sgh.waw.pl. Więcej: <http://kolegia.sgh.waw.pl/pl/KZiF/struktura/KTr/konferencje/Strony/Euro-Trans-2018.aspx>.

cd. na str. 56